

4.6 INDIVIDUALIZOVANÁ FORMA VÝUKY

Individualizace výuky zdůrazňuje didaktický princip individuálního přístupu k žákům, vnitřní diferenciaci, tj. diferenciaci cílů i metod výuky, avšak při zachování frontální výuky.

4.6.1 SYSTÉMY INDIVIDUALIZOVANÉ VÝUKY

1. Puebloská soustava

Jedním z nejstarších systémů individualizovaného vyučování je **Puebloská soustava**, jejíž hlavní principy vytvořil koncem 19. století školní inspektor P. W. Search, který je také prakticky zrealizoval ve městě Pueblo (odkud pochází název systému) nacházejícím se ve státě Colorado.

Žáci podle tohoto systému pracují samostatně nebo se sdružují do zájmových skupin. Učitel zde má roli pomocníka, rádce při učení a organizaci práce, také žáky individuálně zkouší, ale jinak do jejich učení a práce nezasahuje. Časová jednotka vyučovací hodiny není striktně dodržována, i přestože existuje rámcový rozvrh vyučovacích hodin, doba výuky se však řídí podle individuálního vzdělávání žáka. Systém vyučovacích předmětů je zachován, nikoli však dosavadní způsob klasifikace. Každému předmětu je určena laboratoř, odborná pracovna či specializovaná třída, mezi nimiž se žáci pohybují podle potřeby (Solfronk, 1994).

2. Daltonská soustava

Nejnámější a nejrozšířenější z uváděných systémů individualizované výuky je **Daltonská soustava (Daltonský plán)**, jejíž zakladatelkou je Helen Parkhurstová. Daltonský plán vznikl roku 1919 ve Spojených státech ve městě Daltonu, kde jej poprvé Helen Parkhurstová začala zavádět do výuky ve vyšší koedukované škole. Daltonský plán oslovil více škol a začal být populární nejen v Americe, ale i Anglii, kde roku 1923 vzniká také Asociace daltonských škol. V průběhu dvacátých let je Daltonský plán populárnější a rychle se rozšiřuje do celého světa.

Učitel zde má také podobně jako v soustavě puebloské roli rádce a pomocníka žáků. Učitel učební látku v tomto systému nepřednáší, nýbrž žáci si ji osvojují samostatným studiem, při kterém je jim vyučující nápomocen radou a sestavováním pracovních poukazů, tj. jakýchsi pracovních návodů pro samoučení. Žáci s učitelem uzavírají každý měsíc smlouvu, kterou se snaží plnit, a v ní je obsaženo učivo v podobě učebních problémů. Daltonský plán je tedy postaven na penzu – tak je označován plán práce, kterou má žák za

určitou dobu vykonat. Toto pojetí výuky má vést k zodpovědnosti a samostatnosti žáka. Učitel také pro žáky připravuje učební problémy, na nichž si zjišťuje míru osvojení učební látky, a individuálně je zkouší. Žáci většinou pracují samostatně, jen výjimečně se sdružují do zájmových skupin. Předměty výchovného charakteru (hudební, výtvarná či tělesná výchova, ruční práce) jsou však vyučovány hromadnou formou. Učivo má svou rámcovou podobu a dělí se do učebních předmětů. Každý žák pracuje dle svého individuálního rozvrhu, který je dán výkonem žáka. Žáci pracují v laboratořích a odborných pracovnách s množstvím pomůcek a odborné doplňující literatury (Solfronk, 1994). Daltonská škola je pedagogy kritizována pro nedostatečné opakování látky, nystematické získávání poznatků a největší výtka bezesporu patří ideji daltonské školy o žákové aktivitě a silné vůli, na kterou se spoléhají (Svobodová, Jůva, 1996).

Školy vyučující podle Daltonského plánu jsou v současné době nejpčetněji zastoupeny v Nizozemí. V České republice existuje několik škol, které používají řadu prvků pocházejících z daltonského programu, např. některé brněnské školy jako Křídlovická, Chalabalova, Husova. V České republice jsou školy s daltonskými prvky nejvíce zastoupeny v Brně, kde také roku 1996 byla založena Asociace českých daltonských škol.

3. Winnetská soustava

Tento systém vznikl stejně jako předchozí dva v USA ve městečku Winnetka ve dvacátých letech 20. století a jeho tvůrcem byl C. W. Washburne.

Principy Winnetské soustavy vychází v podstatě z daltonského systému, ale eliminují některé jeho nedostatky. Stejně jako v Daltonském plánu je zde obsažen princip samoučení, který je kombinován s hromadným vyučováním a skupinovou prací. Učivo v předmětech individualizujících (mateřský jazyk, přírodopis, matematika, čtení, psaní) je rozvrženo do dílčích cílů a je stejné pro všechny žáky; je jimi osvojováno samoučením tak, aby byl zachován princip individuálního tempa. Každý žák má tedy seznam učiva, které by měl zvládnout za dva roky, a když některé téma ovládá, je přezkoušen na základě diagnostického testu. Když test nezvládne, vrací se zpět k učební látce a vše se opakuje ještě jednou. Tvůrčí činnosti (činnosti v předmětech socializujících: hudební, tělesná a výtvarná výchova, literatura, dramatizace a ruční práce) vykonávají děti společně. Winnetská soustava na rozdíl od Daltonského plánu klade velký důraz na žákovskou samosprávu a společenský život školy, jenž je rozvíjen jako nutná kompenzace individuálního učení (Solfronk, 1994).